

Sotsiaalkaitseministri määruse „Sotsiaal- ja tervisevaldkonna vabaühenduste toetamine“ seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Määrusega toetatakse vabaühenduste osalemist sotsiaal- ja tervisevaldkonna poliitika kujundamises ja elluviimises määrusega kavandatavate valdkondlike programmide kaudu. Ministeeriumi ja vabaühenduste tõhusama koostöö toetamine on vajalik, et arvestada huvigruppide vajadusi ja seisukohti eesmärgiga tagada laiapõhjaline ja kaasav otsustusprotsess ning võtta sotsiaal- ja tervisevaldkonna poliitika kujundamisel ja elluviimisel kasutusele vabaühenduste ressursid: praktilised teadmised, kogemused, tööjõud ja võrgustikud.

Määruses nimetatud valdkondlike programmide eesmärgid on kooskõlas nii sotsiaal- kui ka tervisevaldkonna arengukavaga. Selleks, et vabaühenduste kaasamine oleks stabiilne ja kvaliteetne, sõmitakse pikemad, 2–3-aastased koostöölepingud.

Taotlusvoorud korraldatakse valdkondlike programmide põhiselt.

1.2. Määruse ettevalmistajad

Määruse on koostanud Sotsiaalministeeriumi nutika arengu toetamise osakonna peaspetsialist Piret Audova (e-post: piret.audova@sm.ee; tel: 5918 3394), rahvatervise osakonna juhataja Heli Laarmann (e-post: heli.laarmann@sm.ee; tel: 5913 7099), rahvatervise osakonna nõunik Kadi Reintam (e-post: kadi.reintam@sm.ee; tel: 5913 7971), toiduabi nõunik Aire Johanson (e-post: aire.johanson@sm.ee; tel: 527 6677), toimepidevuse juht Tea Varrak (e-post: tea.varrak@sm.ee; tel: 5919 1257), vaimse tervise osakonna ennetus- ja edenduspoliitika koordinaator Triinu Täht (e-post: triinu.taht@sm.ee; tel: 5919 7238), vaimse tervise osakonna kogukonnateenuste koordinaator Kaidy Aljama (e-post: kaidy.aljama@sm.ee; tel: 5913 7973), vaimse tervise osakonna juhataja Anniki Lai (e-post: anniki.lai@sm.ee; tel: 5911 9567) ja vaimse tervise osakonna vaimse tervise poliitika juht Anne Randväli (e-post: anne.randvali@sm.ee; tel: 5911 8463). Määruse ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Piret Eelmets (e-post: piret.eelmets@sm.ee; tel: 626 9128). Määruse ja seletuskirja on keeleteoimetanud Rahandusministeeriumi ühisosakonna dokumendihaldustalituse keeleteoimetaja Virge Tammaru (e-post: virge.tammaru@fin.ee; tel: 5919 9274).

1.3. Märkused

Määrus ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses.

2. Määruse eesmärk

Määruse eesmärk on soodustada vabaühenduste osalemist sotsiaal- ja tervisevaldkonna poliitika kujundamises ja elluviimises määrusega kavandatavate valdkondlike programmide kaudu. 2020. aastal võttis Sotsiaalministeerium koostöövormina kasutusele strateegilise partnerluse vabaühendustega, mis toetab ministeeriumi valitsemisala tulemuseesmärkide saavutamist ning panustab sotsiaal- ja tervisevaldkonna poliitika elluviimisse ja kujundamisse.

Vabaühenduste tegevusi on rahastatud ka varem¹ ja see hõlmas käesolevat määrust puudutavatest teemadest hasartmängu- ja digisõltuvust, vaimse tervise huvikaitset, toiduabi ja esmaabi. Selleks, et vabaühenduste kaasamine oleks stabiilne ja kvaliteetne, on Vabaühenduste Liit soovitanud valida püsivamatele tegevustele püsivamad elluviijad, mis tähendab pikemaajalisi koostöölepinguid.² Sotsiaalministeerium tegi strateegiliste partnerluste puhul rahastusotsused 2–4 aasta kohta. Sotsiaalministeerium toetas ka vabaühenduste väikeprojekte, mille kestus oli kuni üks aasta ja eelarve kuni 10 000 eurot. Käesolevas määruses on toetus piiratud eelarve ja tööjõu tingimustes suunatud pikaajalistele projektidele, mis suudavad saavutada suurema mõju ja jätkusuutlikkuse ning mida rahastatakse vastavalt teemadele vastavast sotsiaal- või tervisevaldkonna programmist. Teemad, mida on varasematel aastatel strateegilise partnerluse raames toetatud, kuid mille toetuslepingud kehtivad veel vähemalt 2024. aasta lõpuni, määruses ei kajastu. Nende rahastamine lisatakse määrusesse edaspidi vastavalt vajadusele.

Toetuse andmine on seotud heaolu arengukava 2023–2030 ja rahvastiku tervise arengukava 2020–2030 eesmärkide täitmisega.

Toetust antakse määruses nimetatud valdkondlike programmide alusel. Punktis 4 on välja toodud toetuse andmise põhjendus ja eesmärk valdkondlike programmide kaupa.

3. Määruse sisu

Määrus kehtestatakse riigieelarve seaduse § 53¹ lõike 1 alusel, mille kohaselt kehtestab minister määrusega tingimused ja korra ministeeriumi valitsemisala vahendite arvelt riigisisese toetusprogrammi elluviimiseks, toetusprogrammist vahendite saamiseks ning saadud vahendite kasutamiseks.

Määrus on jaotatud üheksaks peatükiks.

1. peatükk. Üldsätted

Peatükis sätestatakse määruse reguleerimisala ja terminid, määruse alusel tehtud otsuste ja toimingute vaidlustamise kord ja toetuse andmise eesmärk. Toetuse andmine on rühmitatud temaatilisteks programmideks.

2. peatükk. Projekti elluviimise periood, toetuse osakaal ja abikõlblikud kulud

Peatükis sätestatakse projektide elluviimise periood, toetuse osakaal, kulude abikõlblikkuse üldpõhimõtted ja mitteabikõlblikud kulud ning riigiabi ja vähese tähtsusega abi reeglid.

Projekti elluviimise periood määratakse taotlusvooru avamise teates. Kui teates on projekti elluviimise perioodi algus- ja lõppkuupäev nimetatud, ei või projekti elluviimise perioodi algus olla varasem teates nimetatud perioodi alguskuupäevast. Projekti elluviimise periood peab kestma teates nimetatud ajal. Kui teates on nimetatud elluviimise perioodi pikkus kuudes, peavad projekti tegevused kestma vastava arvu kuid. Nõude eesmärk on tagada projekti elluviimine kindla perioodi jooksul, et oleks võimalik korraldada taotlusvoorud samal ajal ning tagada eesmärgi täitmiseks vajalike tegevuste võimalikult sujuv üleminek ja katvus. See ei tähenda, et projekti sisutegevusi tuleks teha projekti viimasel päeval, vaid et projekti tegevused

¹ Sotsiaalkaitseministri ning tervise- ja tööministri 10.03.2021 käskkirja nr 30 „Sotsiaalkaitseministri ning tervise- ja tööministri 08.03.2019 käskkirja nr 21 „Hasartmängumaksu laekumistest toetuste andmise tingimused ja kord“ muutmine.

² Rammo, A. (2021). 6/28. *Juhend ametnikele. Strateegiline partnerlus vabaiühendustega*. Vabaiühenduste Liit. <https://heakodanik.ee/wp-content/uploads/2021/10/Strateegiline-partnerlus-vabaiuhendustega.pdf> (Vaadatud 01.06.2023).

ja eelarve kasutamine oleks hajutatud kogu projektiperioodi peale. Erilist tähelepanu tuleks pöörata tegevustele, mille puhul on oluline, et neid tehakse järjepidevalt, näiteks nõustamisteenuse pakkumine. Välisprojekt, mille omafinantseeringu katmiseks toetust taotletakse, võib olla alanud enne projekti elluviimise perioodi. Välisprojekt peab lõppema selliselt, et koos projekti lõpparuandega oleks võimalik esitada ka välisprojekti raames esitatud ja kinnitatud lõpparuanne või .

Üldjuhul korraldatakse määruse alusel taotlusvoorud üks kord aastas ühekorraga selliselt, et taotluste rahastamise otsus saaks kinnitatud projekti elluviimisele eelneva kalendriaasta lõpuks ja projekti elluviimise periood saaks alata taotluse esitamisele järgneva kalendriaasta algusest.

Toetus ja omafinantseering moodustavad kokku 100% projekti abikõlblikest kuludest. Toetus võib moodustada maksimaalselt 99% projekti abikõlblikest kuludest. Omafinantseering võib olla vaid rahaline. Välisprojekti omafinantseeringuks kasutatava toetuse osalt omafinantseeringut ei arvestata. Välisprojekti omafinantseeringuks taotletav summa peab olema väiksem või võrdne välisprojektis kinnitatud omafinantseeringu summaga. Kui välisprojektis on partnerid, võib taotletav summa sisaldada ka partnerite omafinantseeringu osa ehk toetust võib taotleda ka välisprojekti partnerite omafinantseeringu katmiseks.

Samuti nähakse peatükis ette vähese tähtsusega abi hindamise sätted. Taotlusi hinnatakse juhtumipõhiselt ning analüüsitakse, kas tegemist on turupõhise majandustegevuse toetamisega või mitte, kui on, siis ka seda, kas tegemist on majandusliku eelise ja konkurentsi moonutamisega. Riigiressurside raha pärinemise kriteerium on täidetud. Kui kõik kriteeriumid on täidetud, on tegemist riigiabi või vähese tähtsusega abiga, kui ei ületata vähese tähtsusega abi piirmäära.

3. peatükk. Nõuded taotlejale, partnerile ja taotlusele

Peatükis sätestatakse nõuded toetuse taotlejale, partnerile ja taotlusele.

Toetuse taotlejaks võib olla Eestis registreeritud mittetulundusühing või sihtasutus. Taotleja võib kaasata partnereid. Partner osaleb iseseisvalt projekti tegevuste elluviimises ja tal tekivad selle käigus kulud. Kui partner osaleb projekti tegevuste elluviimises teenusepakkujana, ei ole ta käsitatav projekti partnerina.

Lisaks 3. peatükis nimetatud nõuetele kehtivad taotlejale, partnerile ja taotlusele ka 4. peatükis nimetatud eritingimused valdkondlike programmide kohta. Näiteks võib olla valdkondliku programmi eritingimustes määratud, et nii taotlejal kui partneril peab olema eelnev tõendatav kogemus valdkonnas, mille edendamiseks toetust taotletakse.

Taotluses tuleb muu hulgas nimetada projekti tegevuste väljundnäitajad. Näiteks, kui projekti tegevuseks on koolituse väljatöötamine ja läbiviimine, on väljunditeks koolituse programm, õppematerjalid, koolitusel osalejate arv jms. Tulemusnäitajate lisamine on vabatahtlik. Tulemusnäitajaks võib olla eelnenud näite puhul uusi teadmisi saanud, oskusi omandanud ja väljaõppinud ning neid teadmisi rakendada suutvate ja kasutama asuvate inimeste arv.

4. peatükk. Valdkondlikud programmid ja nendele kohalduvad eritingimused

Peatükis sätestatakse iga valdkondliku programmi toetuse kasutamise eesmärk ja toetatavad tegevused ning eritingimused. Eritingimusteks on tingimused, mida ei ole valdkondadeüleselt reguleeritud, kuid konkreetse valdkonna kohta kehtib erisus. Näiteks on eritingimustes reguleeritud nõuded projektist kasusaajatele, tegevuste väljunditele, toetuse saaja ja partneri varasemale kogemusele jne.

Taotlus tuleb esitada ühe valdkondliku programmi kohta. Kui taotleja soovib teha tegevusi mitme valdkondliku programmi raames, tuleb esitada nende kohta eraldi taotlused.

4.1. Hasartmängu- ja digisõltuvus

Uuringu „Eesti elanike kokkupuuted hasartmängudega“ (2021) tulemused näitavad, et hasartmängudega kokkupuutunute arv kasvab. Eesti 15–74-aastastest elanikest on elu jooksul hasartmängudega kokku puutunud 72%, viimase kahe aasta jooksul 49% ehk iga teine elanik. Nii internetis kui ka väljaspool interneti on kõige populaarsem arv- ja/või kiirloteriides osalemine, millega on viimase kahe aasta jooksul kokku puutunud 43% elanikest. Kokkupuude muude mängutüüpidega jääb kümnendiku lähedusse või alla selle: kasiinomänge on mänginud 7%, kihlvedudes ja spordiennustuses osalenud 7%, pokkerit mänginud 4% ja muid uuringus täpsustamata mängu 10%. 15–20-aastaste kokkupuude hasartmängudega nii üldse kui ka kahe viimase aasta jooksul on võrreldav Eesti keskmisega: mänginud on 70% noortest, sh viimase kahe aasta jooksul 53%. Viimase kahe aasta jooksul on noored veidi üle keskmise mänginud raha peale väljaspool interneti (47%): kõige sagedamini loteriid, aga ka muid mängu ja mänguautomaatidel väljaspool kasiinot. Arvuti- või internetisõltuvus on psüühikahäirete valdkonnas uus kontseptsioon, mistõttu tänasel päeval häiret ametlikult ei diagnoosita. Küll aga saame eristada, kui palju kasutamist on liiga palju ja millal muutub kasutamine sõltuvuskäitumiseks. On teada, et netisõltuvuse all kannatab iga kümnes inimene, kesktlābi 3–5% lastest ja täiskasvanutest, Hasartmängu- ja digisõltuvusega tegelemisel on vajalik järjepidev teavitustöö, et ennetada probleeme ja nende süvenemist ning oluline on nõustamisteenuste õigeaegne kättesaadavus.

Partnerlus toetab rahvastiku tervise arengukava 2020–2030 alaeesmärgi „Tervist toetavad valikud“ täitmist, panustab vaimse tervise strateegia 2016–2025 alaeesmärgi „Psüühika- ja käitumishäirete ennetamine“, mida on kirjeldatud järgmiselt: „Inimesed oskavad võimalikult varakult ära tunda häirete tekkimise, nad julgevad abi küsida ja neile on tagatud professionaalne õigeaegne abi tõsisemate häirete ennetamiseks.“, samuti vaimse tervise rohelise raamatu ja vaimse tervise tegevuskava 2023–2026 töösuundade edendus, ennetus, kogukondlik tugi ja vaimse tervise teenused eesmärkide saavutamist.

4.2. Vaimse tervise huvikaitse

Tähelepanu inimeste vaimsele tervisele füüsilise tervise kõrval ja vaimse tervise valdkonna areng on aastatega kogunud üha suuremat jõudu nii Eestis kui teistes riikides, plahvatusliku hüppe tekitas valdkonnas aga ülemaailmne tervisekriis – COVID-19 pandeemia. Selle mõju inimeste igapäevaelule ja toimetulekule oli niivõrd märgatav, et pani inimeste säilienõtkuse ja vaimse tervise olulisust tunnistama ka valdkonnaväliseid inimesi. Vaimne tervis on saanud tõuget ja hoogu nii avalikus meedias sagedasema kajastamise, valdkondlike teadusuuringute rahastamise, innovaatilisi lahendusi otsivate idufirmade tegevuse kui ka rahvusvaheliste organisatsioonide ja riikide avaliku sektori asutuste poliitikakujunduse kaudu. (Sotsiaalministeeriumi vaimse tervise tegevuskava 2023–2026). Suur tähelepanu kiires arengus olevale valdkonnale seab senisest suuremad nõudmised selle edendamisel tugineda kvaliteetsele ja usaldusväärsele teabele ning hoolikalt kaalutud ja valitud tõendus põhiste tegevustele kõigi valdkonna huvirühmade poolt.

Vaimse tervise probleemidega võib oma eluea jooksul kokku puutuda iga inimene, levinuimad probleemid on depressioon ja ärevus. Maailma Terviseorganisatsiooni andmetel on psüühikahäirega inimeste osakaal kasvamas – iga kaheksas inimene maailmas elab psüühikahäirega (WHO, 2022).

Rahvastiku vaimse tervise uuring (RVTU, 2022) selgitas välja Eesti rahvastiku vaimse tervise peamised sõlmprobleemid, millega vaimse tervise poliitika peab tegelema: 1) sotsiaal-majanduslik, sh regionaalne ebavõrdsus; 2) sotsiaalne isolatsioon – üksik elavatel inimestel

esineb rohkem vaimse tervise probleeme; 3) noorte vaimse tervise haavatavus – enesehinnanguliste küsimustike alusel esineb noortel teiste vanuserühmadega võrreldes suurem vaimse tervise häirete esinemise risk; 4) puudulik terviseharitus ja infopuudus teenuste kohta, mis on muu hulgas mõjutatud vaimse tervise häbimärgistamisest; 5) puudulik info häirete levimuse, mõjude ja riskitegurite kohta; 6) ennetus- ja raviteenuste puudulik kättesaadavus.

Vaimse tervise huvikaitse programmi eesmärk on edendada elanikkonna heaolu ja vaimse tervise huvikaitset vaimse tervise valdkonnas tegutsevate organisatsioonide huvikaitse- ja tegutsemisvõimekuse tugevdamise ning mõjusa valdkondliku kommunikatsiooni kaudu. Hea huvikaitse tugineb legitiimsusele ja vastutavusele. See tähendab, et elanikkonna heaolu ja vaimse tervise edendamiseks on vajalik lai esindatus valdkonnas ja ka sihtrühma seas, valdkondlik kompetentsus ja jagatud huvikaitse visioon, strateegia ja selle elluviimine. Sellest lähtuvalt on kirjeldatud selle valdkondliku programmi tegevusi.

Vaimse tervise huvikaitse programm toetab riigi pikaajalise arengustrateegia Eesti 2035 alasihti „Tervist hoidev inimene on terviseteadlik, käitudes enda ja teiste elu ning keskkonda hoidvalt. Sealjuures hoolitseb ta nii vaimse kui ka füüsilise tervise eest.“, samuti rahvastiku tervise arengukava tervist toetavate valikute programmi, mille eesmärki on kirjeldatud järgmiselt: „Tervise edendamiseks, riskikäitumise vähendamiseks ja tervisenäitajate parandamiseks kogu elukaare jooksul on inimeste jaoks olemas vajalikud toetavad võrgustikud, võimalused ja oskused, et teha tervist toetavaid valikuid olenemata vanusest, sissetulekust, haridustasemest ja elukohast. Lihtsalt mõistetav tervisealane teave ning vajalikud teenused ja tooted on kõigile kättesaadavad.“. Tervist toetavate valikute programmist peab projekt toetama meetme „Terviseriskide ja riskikäitumise vähendamine ning kogukondade ja paikkondade võimestamine tervise edendamisel“ tegevuse 1.1.2 „Vaimse tervise edendamine“ eesmärkide täitmist. Vaimse tervise huvikaitse programm toetab ka vaimse tervise rohelise raamatu ja vaimse tervise tegevuskava 2023–2026 eesmärkide saavutamist.

4.3. Psüühikahäireid kogenud inimeste võimestamine

Psüühikahäire on vaimse tervise seisund, mis mõjutab üksikisiku mõtlemist, tundeid, käitumist ja üldist toimimist. Psüühikahäireid iseloomustavad mitmesugused sümptomid ja nähud, mis võivad erineda olenevalt konkreetsest häirest.

Vaimse tervise probleemidega võib oma eluea jooksul kokku puutuda iga inimene, levinuimad probleemid on depressioon ja ärevus. Maailma Terviseorganisatsiooni andmetel on psüühikahäirega inimeste osakaal kasvamas – iga kaheksas inimene maailmas elab psüühikahäirega (WHO, 2022).

Rahvastiku vaimse tervise uuring (RVTU, 2022) selgitas välja Eesti rahvastiku vaimse tervise peamised sõlmprobleemid, millega vaimse tervise poliitika peab tegelema: 1) sotsiaal-majanduslik, sh regionaalne ebavõrdsus; 2) sotsiaalne isolatsioon – üksi elavatel inimestel esineb rohkem vaimse tervise probleeme; 3) noorte vaimse tervise haavatavus – enesehinnanguliste küsimustike alusel esineb noortel teiste vanuserühmadega võrreldes suurem vaimse tervise häirete esinemise risk; 4) puudulik terviseharitus ja infopuudus teenuste kohta, mis on muu hulgas mõjutatud vaimse tervise häbimärgistamisest; 5) puudulik info häirete levimuse, mõjude ja riskitegurite kohta; 6) ennetus- ja raviteenuste puudulik kättesaadavus. Psüühikahäireid kogenud inimeste toetamine võrgustiku ja huvikaitse kaudu aitab neid kaasata poliitika kujundamisse ja elluviimisse, vähendada stigmat, eelarvamusi ja stereotüüpe ning edendada avatud suhtumist psüühikahäirega inimestesse. Võrgustumine aitab ka psüühikahäirega inimestel endil ühenduda ja toetust leida teiste sarnaste kogemustega inimeste seast.

Psüühikahäireid kogenud inimeste võimestamise programmi eesmärk on vähendada psüühikahäirega seotud häbimärgistamist ja suurendada psüühikahäirega inimeste kaasatust neile suunatud poliitika, sekkumiste ja teenuste kujundamisse.

Psüühikahäireid kogenud inimeste võimestamise programm toetab Eesti 2035 alasihti „Tervist hoidev inimene on terviseteadlik, käitudes enda ja teiste elu ning keskkonda hoidvalt. Sealjuures hoolitseb ta nii vaimse kui ka füüsilise tervise eest.“, samuti rahvastiku tervise arengukava tervist toetavate valikute programmi, mille eesmärki on kirjeldatud järgmiselt: „Tervise edendamiseks, riskikäitumise vähendamiseks ja tervisenäitajate parandamiseks kogu elukaare jooksul on inimeste jaoks olemas vajalikud toetavad võrgustikud, võimalused ja oskused, et teha tervist toetavaid valikuid olenemata vanusest, sissetulekust, haridustasemest ja elukohast. Lihtsalt mõistetav tervisealane teave ning vajalikud teenused ja tooted on kõigile kättesaadavad.“. Tervist toetavate valikute programmist peab projekt toetama meetme „Terviseriskide ja riskikäitumise vähendamine ning kogukondade ja paikkondade võimestamine tervise edendamisel“ tegevuse 1.1.2 „Vaimse tervise edendamine“ eesmärkide täitmist. Psüühikahäireid kogenud inimeste võimestamise programm toetab ka vaimse tervise rohelise raamatu ja vaimse tervise tegevuskava 2023–2026 eesmärkide saavutamist.

Paragrahvi 16 lõike 3 punktis 1 nimetatud tõenduspõhised tegevused häbimärgistamise vähendamiseks psüühikahäirega inimestega kokkupuutuvate spetsialistide seas ja meedias on näiteks kogemuslugude jagamine.

Paragrahvi 16 lõike 3 punktis 2 nimetatud tegevused, mis on suunatud psüühikahäireid kogenud inimeste ettevalmistusele ja toele, on näiteks rahvusvahelisse praktikasse rakendatud raamistik ja koolitused ning järjepidev tugi (supervisioon).

4.4. Tervislik toitumine ja liikumine

Viimase 20 aasta jooksul on Eesti tööelise rahvastiku kehamassiindeks (KMI) järjepidevalt kasvanud: kui 2000. aastal oli see meestel keskmiselt 24,8 ja naistel 24,4, siis 2022. aasta andmetes juba vastavalt 26,8 ja 25,9. Sellest tulenevalt on kahanenud ka KMI järgi normaalkaalu kuuluva rahvastiku osakaal. Kui 2012. aastal oli 16–64-aastastest normaalkaalus 48,6%, siis 2022. aastal 45%. Regulaarselt kehaliselt aktiivsete (kehaline aktiivsus viis korda nädalas 30 minutit) täiskasvanute osakaal Eestis on väike. Neli või enam korda nädalas kehaliselt aktiivsete täiskasvanute osakaal on aastate jooksul veidi kasvanud (2004. aastal oli see näitaja 12,5% ja 2020. aastal 19%), kuid sellega ei saa siiski rahul olla.

Eestis on mitmeid tasakaalustatud toitumise suurendamisele suunatud tegevusi pooleli (näiteks toidu koostise muutmise (reformuleerimise) plaani väljatöötamine soola, lisatud suhkrute ja küllastunud rasvhapete vähendamiseks toitudes, toitumis- ja liikumissoovituste uuendamine jne). Kultuuriministeeriumi eestvedamisel on käivitatud 2023. aastal liikumisaasta raames mitmeid algatusi, sh liikumisaktiivsuse edendamise tegevuskava koostamine ja elluviimine. Sotsiaalministeerium vajab järgnevatel aastatel tasakaalustatud toitumise ja liikumise edendamiseks strateegilist partnerit, sest valikute ja elukeskkonna kujundamiseks on vaja järjepidevat tööd teha, et jõuaksime oodatavate muutusteni tervisenäitajates. Rahastatavad tegevused aitavad kaasa liikumist soodustava keskkonna ja tasakaalustatud toitumist soosivate valikute kujundamisele, sh arendatakse füüsilist keskkonda ja kujundatakse sotsiaalseid norme. Uuendamisel on rahvatervise seadus ja selle rakendusaktid ning nende rakendamise ettevalmistamiseks on vajalikud ka strateegilise partneri tegevused.

Paranenud toitumis- ja liikumisharjumused toovad eeldatavalt kaasa südame- ja veresoonkonnahaiguste, toitumisest mõjutatud vähkkasvajate vormide ja teist tüüpi diabeedi selge langustrendi.³

Tervisliku toitumise ja liikumise programmi eesmärk on edendada tasakaalustatud toitumist ja regulaarset liikumist Eesti elanikkonnas. Strateegilise partneri eesmärgid ja tegevused peavad olema kooskõlas rahvastiku tervise arengukavaga 2020–2030, mille üks eesmärk on Eesti inimeste oodatava ja tervena elatud eluea pikenemine. Eesmärgi saavutamiseks tuleb edendada tasakaalustatud toitumist ja füüsilist aktiivsust. Rahastatavad tegevused peavad toetama rahvastiku tervise arengukava tervist toetavate valikute programmi meetme „Terviseriskide ja riskikäitumise vähendamine ning kogukondade ja paikkondade võimestamine tervise edendamisel“ tegevust 1.1.3 „Tasakaalustatud toitumise ja füüsilise liikumise edendamine“, samuti peavad strateegilise partneri eesmärgid ja tegevused olema kooskõlas riiklike toitumis- ja liikumissoovitustega.

Programmi alaeesmärgid on:

- 1) suurendada erinevate sihtrühmade kaasatust tõenduspõhiste tasakaalustatud toitumise ja liikumise võimaluste loomisesse ja arendamisse, keskendudes lastele ja noortele;
- 2) suurendada ühiskonnas teadlikkust eelkõige tasakaalustatud toitumise ja regulaarse liikumise tõenduspõhisest positiivsest mõjust tervisele, samuti tasakaalustamata toitumise ja vähese liikumisega kaasnevatest terviseprobleemidest;
- 3) suurendada Eesti ühiskonnas aktiivset osalust tõenduspõhise tasakaalustatud toitumise ja tervisliku liikumise võimaluste loomisel ja inimestele kättesaadavaks tegemisel.

Paragrahvi 18 lõike 4 kohaselt ei saa toetust kasutada tegevusteks, mida rahastatakse välisloetuse, riigieelarve või muu avaliku sektori vahenditest, välja arvatud, kui toetus on eraldatud välisprojekti omafinantseeringu katmiseks. Näiteks, ei rahastata toetusest koolituse läbiviimist, kui seda rahastab ka mõni teine ministeerium. Sealhulgas laieneb piirang ka nendele koolitusgruppidele, mille läbiviimist teine rahastaja otseselt ei toeta. Toetusest on võimalik rahastada sellist tegevust toetavat tegevust, näiteks teenuse arendamist. Tegemist on § 11 lõike 3 kõrval täiendava piiranguga, mis lisaks konkreetsetele kuludele, mis on kaetud muudest rahastamise allikatest, piirab rahastamist tegevuse üleselt, kui selleks on toetust eraldatud või makstud välisloetuse, riigieelarve või muu avaliku sektori vahenditest, välja arvatud välisprojekti omafinantseeringu toetuse korral.

4.5. Elanikkonna esmaabioskused

Paragrahvi 20 lõike 3 punktis 5 nimetatud elanikkonna esmaabioskuste suurendamiseks vajalike koolituste kohustuslik sihtrühm on § 21 lõike 4 kohaselt õpilased. Eesmärk on, et koolides oleksid kindlasti tasuta kvaliteetsed esmaabioskuste koolitused kättesaadavad. Ülejäänud sihtrühmad ning ka õpilaste ja koolide valik on toetuse saaja otsustada.

Rahvastiku tervise aastaraamat 2023⁴ toob välja, et kuni 2020. aastani olid õnnetusjuhtumid, märgistused ja traumad sageduselt kolmas surmapõhjus Eestis. 2021. aastal jäid vigastused (õnnetusjuhtumid, mürgistused ja traumad) neljandaks surmapõhjuseks seoses hingamiseldundite haigustest (sh COVID-19) tingitud suremuse suurenemisega. Põhilised vigastused saadakse kodus: aastatel 2016–2021 registreeritud juhtude alusel ligi 43% aastas. Vigastuste tõttu hukkus 2021. aastal 935 inimest.

³ Reile, Rainer ja Veideman, Tatjana. (2023). *Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuring, 2022. Metoodika ja standardtabelite kogumik. s.l. : Tervise Arengu Instituut.*

⁴ <https://tai.ee/et/valjaanded/rahvastiku-tervise-aastaraamat-2023>.

Vigastustest tingitud surmade ja tüsistuste vähendamiseks on vigastuste ennetamise kõrval oluline suurendada elanikkonna tõenduspõhiseid esmaabioskusi, et tagada kvaliteetne ja õigeaegne abi andmine seni, kuni abistamise saab vajaduse korral üle võtta professionaalne tervishoiuteenus osutaja. Elanikkonna esmaabioskuste suurendamine võimaldab teoreetiliselt vähendada koormust tervishoiusüsteemile, eriti erakorralise abi osakondadele ja kiirabile tavaolukorras, kuid suurendab ka Eesti valmisolekut suuremateks kriisilukordadeks, mil tavapärasel riigi poolt tagatud teenused võivad olla suure koormuse tõttu vähem ligipääsetavad.

Eestis on esmaabikoolituste ja täiendõppe kvaliteet kõikumine, korralduses puudub terviklik ja kvaliteeti tagav süsteem ning valdkond on selgelt eesmärgistamata. Sotsiaalministeeriumi esmaabivaldkonna kehtiva strateegilise partnerluse käigus valmib 2023. aasta teises pooles esmaabioskuste õppe ja koolituste terviklik pikaajaline plaan. Selle elluviimiseks on vajalik koostada ja ellu viia üksikasjalik tegevuskava ning luua ja arendada koolitajate ja täiendõppe valdkonnas tegutsejate koostöövõrgustik, mis toetaks osapoolte koostööd ja aitaks parandada kvaliteetsete esmaabikoolituste kättesaadavust Eestis.

Toetus aitab kaasa Eesti 2035 kolme sihi saavutamisele (inimene – arukas, tegus ja tervist hoidev Eesti inimene; ühiskond – hooliv, koostöömeelne ja avatud ühiskond; riigivalitsemine – Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik). Samuti aitab toetus kaasa rahvastiku tervise arengukava 2020–2030 alaeesmärgi „Tervist toetavad valikud“ lahendustee „Vigastuste ennetamine“ täitmisele, kus üht prioriteetset tegevust on kirjeldatud järgmiselt: „Elanike esmaabi osutamise oskusi parandatakse ning esmaabi andmise valmidust suurendatakse.“. Lisaks aitab toetus kaasa rahvastiku tervise arengukava 2020–2030 alaeesmärgi „Inimesekeskne tervishoid“ lahendustee „Inimeste terviseharitus ja põhiõiguste kaitse ning kogukondade võimestamine ja kaasamine“ saavutamisele.

4.6. Toiduabi

Järjest rohkem tuleb pöörata tähelepanu sellele, et toit saaks maksimaalselt ära kasutatud ja ülejääv toit jätkusuutlike lahenduste abil ümber jagatud. 2021. aastal tehtud uuringu „Toidujäätmete ja toidukao teke Eesti toidutarneahelas“ kohaselt tekib Eestis kokku ligikaudu 167 000 tonni toidujäätmeid aastas. Toidujäätmed on toit, mis on muutunud jäätmeteks toidutarneahela erinevates etappides (sh lõpptarbimise etapis). Toidujäätmeteks võib pidada toitu, mis on muutunud jäätmeteks järgmistel tingimustel: on sisenenud toidutarneahelasse; on eraldatud või ära visatud toidutarneahela erinevates etappides; on suunatud jäätmekäitlusprotsessi.⁵ Toidujäätmetest poole (50%) ehk ligikaudu 84 000 tonni aastas moodustab toidukadu ehk inimtoiduna raisku läinud toit. Toidukadu ehk raisatud toit on toit või toiduaine, mis mingil põhjusel (riiknenud või kasutustähtaja ületanud toit, söömisel ülejäänud toit jne) jääb tarbimata ja visatakse toidujäätmetena ära. Toidukadu tekib kõikidel toidutarneahela etappidel⁶. Kõige suurem osakaal toidukao tekkes on kodumajapidamistel (41%), kõige väiksem toidutööstusel (4%). Kogu toidutarneahelas raisatud toidu väärtus kokku on Eestis hinnanguliselt 164 miljonit eurot aastas. Nii näiteks jääb hinnanguliselt Eesti toidupoodides aastas müümata ligi 22 800 tonni toidukaupu. Toitlustusasutuste – restoranid, kohvikud, sööklad jne – tekitatud toidukadu ulatub pea 7500 tonnini aastas. Eesti pered viskavad toidukaona ära kokku üle 34 000 tonni aastas.⁷ Uuringu tulemused näitavad, et peamiseks toidukao tekkimise põhjuseks Eestis peredes on toidu või toiduainete riknemine.

⁵ Piirsalu, E, Moora, H, Väli, K, Aro, K, Värnik, R, Lillemets, J. (2021).

Toidujäätmete ja toidukao teke Eesti toidutarneahelas. SEI Tallinn.

⁶ Toidutarneahel on omavahel seotud tegevused, mis on suunatud toidu tootmisele, töötlemisele, turule viimisele ning lõpptarbimisele. Toidutarneahel sisaldab endas üldjuhul järgmisi etappe: kodumajapidamised, toitlustus, toidu jaemüük ja muul viisil tarnimine (kaubandus), toidu töötlemine ja tootmine (toidutööstus), esmatootmine.

⁷ Piirsalu, E, Moora, H, Väli, K, Aro, K, Värnik, R, Lillemets, J. (2021).

Toiduabi valdkondliku programmi eesmärk on võrgustikutöö abil innovaatseliselt ära kasutada päästetud toitu, et toetada Eesti eri piirkondades eelkõige puudust kannatavaid inimesi võimalikult nende kodu lähedal koostöös kohalike omavalitsuste, kogukondade ja teiste osapooltega. Päästetud toit on toiduks sobiv toiduaine, mis muidu oleks kas hävitatud või jäänud kasutamata. Päästetud toitu annavad valdkonnas tegutsevatele vabauhendustele suuremad ja väiksemad toidupoed, maaletoojad, toidu tootjad ja põllumehed. Puudust kannatavaid inimesi on Eestis kohalike omavalitsuste poolt toiduabi nimekirjadesse kantuna igas kvartalis 30 000–36 000. Selleks et jääks ka vähem toitu üle, tuleb olemasolevat toitu osata maksimaalselt ära kasutada: teada säilitamise viise, nippe, kuidas soodsamalt, tõhusamalt ja mitmekesisemalt toitu, sh päästetud toitu, kasutada. Tegevus toetab riikliku toiduabi jagamise süsteemi.

Toiduabi valdkondlik programm on kooskõlas heaolu arengukava 2023–2030 alaeesmärgi nr 4 „Sotsiaahoolekanne“ tegevussuuna „Teenuste arendamisel inimese terviklikust abivajadusest lähtumine ning pakutava abi parem koordineerimine ja integreerimine“ eesmärgiga, sealhulgas eesmärgiga arendada toetavaid teenuseid, et vähendada vaesust, parandada inimeste iseseisvat toimetulekut ja tagada tervisliku toiduabi kättesaadavus. Riigi ja kohaliku omavalitsuse ülesanne on toetada puudust kannatavaid inimesi ning päästetud toidu ümberjagamine on üks võimalus neid inimesi aidata.

Paragrahvi 22 lõikes 4 nimetatud innovaatsilised lahendused päästetud toidu ärakasutamiseks on näiteks:

- 1) toidujagamisplatvorm, sealhulgas mobiilirakendus, mis võimaldab toidupoodel ja teistel toiduettevõtetal jagada ülejäänud toitu otse kohaliku kogukonna abivajajate, kodutute varjupaikade või heategevusorganisatsioonidega;
- 2) toiduainete säilitamise ja taaskasutamise teemalised õpitoad, sealhulgas säilitamistehnikast ja ühisaedade rajamisest. Ühisaedade rajamine aitab koondada kogukonda, vähendada toiduraiskamist ja parandada tervislikku toitumist. Ühisaia toitu kasvatades saab inimene enda toidulauale maitsva, tervisliku ja kohaliku toidu;
- 3) koolituste, sealhulgas toimetulekuõppe, praktiliste juhendite jms kaudu teadlikkuse suurendamine sellest, kuidas poest vähese raha eest võimalikult tervislikke toiduaineid osta;
- 4) päästetud toidu kogumine, töötlemine ja jagamine spetsiaalsetes nn supiköökides.

Kuigi taotleja või partner võivad olla sellise tegevuse väljatöötamise ja rakendamise juba alustanud, on see jätkuvalt käesoleva määruse kontekstis innovaatsiline, kuna eristub Eestis laiemalt levinud süsteemidest. Innovaatsilised on ka tegevused, mis on seni olnud suunatud vaid ühe piirkonna inimestele. Seega saab innovatsioonina käsitada ka laienemist teistesse piirkondadesse.

Oluline on tagada, et päästetud toit oleks ohutu ja säilitaks oma toiteväärtuse, kuni see jõuab abivajajateni. Selleks tuleb rangelt järgida toiduohutuse ja hügieeni nõudeid ning transportida ja säilitada toitu sobivates tingimustes.

Paragrahvi 23 lõikes 1 on nimetatud võimalike tegevustest kasusaajatena kohalike omavalitsusi. Projekti raames on soovitatav koostöö kohaliku omavalitsusega, kellel on info puudust kannatavate inimeste kohta ja kes saab info vahendamisel kaasa aidata. Kohalik omavalitsus saab osaleda projektis partnerina juhul, kui ta viib iseseisvalt ellu projekti tegevust ja tal tekivad sellega seoses kulud.

Toetuse saaja ja partner peavad lähtuma projekti tegevustes Põllumajandus- ja Toiduameti juhenditest toidu annetamisel ja ümbertöötlemisel ning toiduainete käitlemisel, mis on

kättesaadavad järgmistel aadressidel: <https://pta.agri.ee/ettevotjale-tootjale-ja-turustajale/toidu-tootmine/toidu-annetamine> ja <https://pta.agri.ee/ettevotjale-tootjale-ja-turustajale/toidu-tootmine/uldised-nouded#kulmutatud-toiduaine>.

5. peatükk. Toetuse taotlemine

Peatükis sätestatakse taotlusvooru avamise ja taotluste esitamise viis.

Taotlused esitatakse e-toetuse keskkonnas: etoetus.rtk.ee. E-toetus on Riigi Tugiteenuste Keskuse hallatav elektrooniline keskkond toetuse taotlemise ja kasutamisega seotud teabe ja dokumentide esitamiseks ja menetlemiseks. Taotlus peab vastama määruse § 12 lõikes 1 loetletud nõuetele ning see esitatakse koos § 12 lõikes 2 loetletud dokumentidega.

Üks organisatsioon võib olla toetuse taotlejaks ühes sama valdkondliku programmi projektis, kuid võib olla samal ajal teises sama valdkondliku programmi projektis partneriks.

6. peatükk. Taotluste menetlemine

Peatükis sätestatakse taotluse menetlemise kord, taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavaks tunnistamise kord, taotluste hindamise kord, taotluse rahuldamise või rahuldamata jätmise tingimused ja kord ning lepingu sõlmimise ja projekti muutmise kord.

Esimese etapina kontrollib Sotsiaalministeerium taotleja, partneri ja taotluse nõuetele vastavust. Puuduste korral annab Sotsiaalministeerium taotlejale võimaluse taotluse parandamiseks. Parandused võivad olla seotud tehniliste eksimustega numbrites, ajakavas või näitajates või mitteabikõlbliku kuluga projekti eelarves. Viimati nimetatud juhul palub Sotsiaalministeerium abikõlbmatu kulu välja võtta ja taotletava toetuse suurust samaväärselt vähendada.

Nõuetele vastavat projekti hinnatakse, lähtudes määruse § 28 lõikes 1 ja määruse lisas sätestatud hindamiskriteeriumitest ja -skaaladest. Projekti hindab Sotsiaalministeerium, kes võib kaasata hindajaks ka välise eksperdi. Üht projekti võib hinnata mitu Sotsiaalministeeriumi töötajat ja eksperti. Üks hindaja hindab kõiki sama valdkondliku programmi projekte ning esitab individuaalse hinnangu.

Hindamise tulemusena tekib iga valdkondliku programmi kohta eraldi pingerida, mis edastatakse hindamiskomisjonile. Komisjon võib otsustada enne lõpliku otsuse tegemist projekti sisu (tegevused, partnerid, näitajad) ja eelarve üle läbirääkimiste alustamise. Komisjoni koosoleku tulemusena allkirjastab komisjon läbipaistvate ja argumenteeritud ettepanekutega komisjoni protokollis selle kohta, milliseid projekte toetada ja milliseid mitte.

Sotsiaalministeerium sõlmib toetuse saajaga toetuse kasutamise lepingu (edaspidi *leping*). Leping avalikustatakse Sotsiaalministeeriumi dokumendiregistris, eeldusel et see ei sisalda juurdepääsupiiranguga andmeid.

7. peatükk. Projekti muutmise ja taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamine

Peatükis sätestatakse projekti muutmise ja taotluse rahuldamise otsuse kehtetuks tunnistamise tingimused.

8. peatükk. Toetuse maksmise tingimused ja aruannete esitamine

Peatükis sätestatakse toetuse maksmise tingimused ja toetuse kasutamisega seotud aruannete esitamise kord.

Toetuse maksmise eelduseks on taotluse rahuldamise otsus ning Sotsiaalministeeriumi ja toetuse saaja poolt allkirjastatud leping projekti elluviimiseks.

Projekti vahearuanDED ja lõpparuanne esitatakse e-toetuse keskkonna kaudu. Tegevusaruande vorm on kättesaadav ja see täidetakse e-toetuse keskkonnas. Täidetud finantsaruande vorm tuleb lisada tegevusaruande lisana e-toetuse keskkonnas.

Aruandes esitatakse abikõlblikud kulud, mis on realselt tekkinud ja makstud toetuse saaja või partneri pangakontolt. Kulud võivad olla tasutud pärast projekti elluviimise perioodi lõppu, kuid enne lõpparuande esitamise tähtaega.

9. peatükk. Toetuse saaja, partneri ja Sotsiaalministeeriumi õigused ja kohustused

Peatükis sätestatakse toetuse saaja, partneri ja Sotsiaalministeeriumi õigused ja kohustused.

Toetuse saaja ja partner peavad projekti ellu viima lepingus fikseeritud tähtaegade ja tingimuste kohaselt ning järgima määruse §-s 35 loetletud kohustusi. Sotsiaalministeeriumi kohustused on loetletud määruse §-s 36.

Paragrahvi 35 lõike 6 kohaselt kohustuvad toetuse saaja ja partner kasutama projekti raames tehtavate ostude puhul rahalisi vahendeid säästlikult ja otstarbekalt, saavutades ostu eesmärgi mõistliku hinnaga ning tagades konkurentsi korral erinevate pakkumuste võrdlemise teel parima võimaliku hinna ja kvaliteedi suhte. Selle tagamiseks teeb toetuse saaja kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis ettepaneku vähemalt kolmele erapooletule pakkujale pakkumuse esitamiseks, kui teenuse või asja eeldatav maksumus ilma käibemaksuta on määruSes nimetatud summaga võrdne või sellest suurem. Riigihankekohustuslane peab ostude tegemisel ja teenuste tellimisel lisaks järgima riigihangete seadust.

3. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega, v.a juhul, kui toetuse andmine on käsitatav vähese tähtsusega abina.

4. Määruse mõjud

Määruse mõjud on valdkondlike programmide kaupa erinevad.

4.1. Hasartmängu- ja digisõltuvus

Programmil on positiivne sotsiaalne mõju, sest väheneb hasartmängusõltuvusest tulenev riskikäitumine, suitsiidse käitumise risk ja ebasoodne mõju sõltlase lähedastele. Ebasoovitavaid mõjusid ei ole.

Puudub oluline keskkonnamõju, mõju majandusele ning riigi julgeolekule ja välissuhetele, regionaalarengule, riigi ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

4.2. Vaimse tervise huvikaitse ja psüühikahäireid kogenud inimeste võimestamine

Programmidel on positiivne sotsiaalne mõju, sest tegevuste kaudu saab mõjutada:

- a) Eesti elanike tervisekäitumist ja toetada nende vaimset tervist;
- b) leibkondade toimetulekut ja inimeste tööhõivet, sest vaimse tervise probleemidega inimestel on keerulisem tööelus aktiivselt osaleda;
- c) mehi ja naisi, sest vaimse tervise probleeme kogevad mõlemad, kuigi need väljenduvad erinevalt.

Puudub oluline keskkonnamõju, mõju majandusele ning riigi julgeolekule ja välissuhetele, regionaalarengule, riigi ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

4.3. Elanikkonna esmaabioskused

Programmil on eelkõige sotsiaalne mõju, sest selle partnerluse tegevused aitavad kaasa oodatava eluea ja tervena elada jäänud aastate pikenemisele. Elanikkonna paremad esmaabioskused parandavad õigeaegse ja kvaliteetse esmaabi kättesaadavust ning vähendavad potentsiaalselt ka koormust kiirabile ja erakorralise meditsiini osakondadele.

Lisaks on positiivne mõju riigi julgeolekule, sest elanikkonna paremad esmaabioskused suurendavad Eesti valmisolekut ja reageerimist kriisi korral.

Puudub oluline keskkonnamõju, mõju majandusele ning riigi välissuhetele, regionaalarengule, riigi ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

4.4. Tervislik toitumine ja liikumine

Programmil on positiivne sotsiaalne mõju, kuna määruse kaudu on võimalik otseselt või kaudselt toetada inimeste vaimset või füüsilist tervist, haiguste või tervisekahjustuste riskitegureid, inimeste tervisekäitumist (nt füüsiline tegevus, tervislik toitumine). Lisaks sellele aitavad määrusega toetatavad tegevused tulevikus vähendada inimeste vajadust tervishoiu- või hoolekandeteenuste järele. Samuti aitavad määrusega toetatavad tegevused otseselt positiivsele tegevuste mõjule tugevdada vabaühenduste tegutsemist toitumise ja liikumise valdkonnas, panustades positiivse mõju kestlikkusse.

Puudub oluline keskkonnamõju, mõju majandusele ning riigi julgeolekule ja välissuhetele, regionaalarengule, riigi ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

4.5. Toiduabi

Programmil on positiivne sotsiaalne mõju, kuna toidu päästmisega pakutakse inimestele toiduabi. Päästetud toit jõuab sihitatud tegevuste tulemusel ka puudust kannatavate inimesteni ning sellega paraneb inimeste toimetulek ja väheneb vaesus. Koolitustelt, õpitubadest ja juhenditest saavad inimesed oskused valmistada endale päästetud toidust täisväärtuslikku toitu.

Programmil on positiivne keskkonnamõju, kuna väheneb toidukadu. Toidutootmine nõuab palju ressursse (vesi, energia), põhjustab kliimamuutust ja keskkonnareostust. Mida vähem toitu raisku läheb, seda vähem on vaja seda juurde toota.

Puudub oluline mõju majandusele ning riigi julgeolekule ja välissuhetele, regionaalarengule, riigi ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Andmekaitsealane mõjuhinnang

Määrus ei ole seotud isikuandmete töötlemisega isikuandmete kaitse üldmääruse tähenduses. Projektitaotluste esitamise faasis võidakse küsida projektiga seotud isikute *curriculum vitae*'sid, kui valdkondliku programmi eritingimus näeb ette kvalifikatsiooninõuded.

Juba rahastuse saanud projektide kulude abikõlblikkuse kontroll hõlmab ka projektist töötasu saavate ekspertide lepingulise suhte ja töötasu maksmise kontrollimist. Samuti kontrollitakse projekti raames korraldatud üritustel osalemist, mida tõendatakse üritusel osalejate nimekirjade abil.

Andmekaitsealane mõjuhindang ei ole praegusel juhul asjakohane, sest see on nõutav eelkõige juhul, kui tegemist on delikaatsete andmete töötlemisega või automatiseeritud isikuandmete töötlemisega või kui isikuandmete töötlemine toob kaasa suuri muudatusi isiku õigustes ja kohustustes.

Andmeid töödeldakse struktuuritoetuste registri elektroonilises keskkonnas [e-toetus](#) ja see vastab andmetöötlemise põhimõtetele.

Taotlusvooru puhul ei ole tegemist isikuandmete töötlemisega ulatuses, mis mõjutaks õigusi või kohustusi või väljuks õigusaktides sätestatud piiridest. Isikute kvalifikatsiooni hindamine *curriculum vitae*'de põhjal on õigustatud, et sõeluda välja parimad projektid ja parimad projektide elluviijad. Nii hindajatele kui abikõlblikkust kontrollivatele ekspertidele kohaldub konfidentsiaalsuskohustus oma töö piires. Nii töötasude kui üritusel osalejate nimekirjade puhul annab toetuse saaja nõusoleku projektis osaleda ning sellega kaasnevat tingimusi täita (lepingut täita ja töö tegemiseks projekti raames või projekti kaudu rahastatavat teenust saada).

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Toetus jaotatakse riigieelarve strateegiaga vabaühenduste rahastamiseks eraldatud eelarve alusel avatud taotlusvooru raames.

Rahastatud projektide elluviimise perioodi lõppemisel korraldab ministeerium määruses nimetatud teemadel avatud taotlusvoorud, juhul kui Sotsiaalministeeriumi eelarve seda võimaldab. Taotlusvoorud toimuvad üldjuhul teisel poolaastal.

Toetuse saajatele kaasneb määruse rakendamisega täiendav omafinantseeringu kohustus 1% ulatuses projekti abikõlblikest kuludest. Taotluses võib ette näha suurema omafinantseeringu määra.

Määruse rakendamisega tulusid ette näha ei ole.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, s.o kolmandal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Määruse koostööstamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon.

Määruse eelnõu esitati mitteametlikult arvamuse avaldamiseks Eesti Vabaühenduste Liidule, organisatsioonidele, kes on analoogsete taotlusvoorude tulemusel Sotsiaalministeeriumi toetuse saajad, ja teistele toetatavates valdkondades tegutsevatele vabaühendustele, kes on Sotsiaalministeeriumiga varem koostööd teinud või kelle tegutsemine toetatavas valdkonnas on Sotsiaalministeeriumile teada. Märkused ja ettepanekud on esitatud koostööstustabelis, mis on seletuskirja lisa.